

kompleksa būvniecība, karjera izstrāde u.c.), kaut gan bija iespējams jau plānošanas fāzē izteikties pret šīm darbībām. Teiktais pamatā attiecas uz lauku teritorijām, jo lielākās pilsētās asas cīņas tiek izcīnītas tieši teritorijas plānojuma stadijā.

Gan pieredze, gan arī pirmie projekta rezultāti liecina, ka reālā pieeja sabiedrības iesaistīšanai lielākoties līdz šim bijusi formāla, izpildot minimālās likumdošanas prasības. Tas nevar būt kā pārmetums pašvaldībām, jo likumi ir jāpilda. Bet novērojumi pierāda, ka acīmredzot ar to ir par maz.

Sabiedrības līdzdalības kavēkļi

Ņemot vērā līdzšinējo darba prakses pieredzi un projekta ietvaros veiktos novērojumus, daži līdz šim konstatētie šķēršļi efektīvai sabiedrības līdzdalībai ir šādi:

- nepietiekamas zināšanas gan par teritorijas plānojumu, gan SIVN – kas tie tādi ir un kādēļ būtu svarīgi;
- sarežģītā un specifiskā valoda gan rakstītajos materiālos, gan runā sabiedriskās apspriešanas sanāsmēs;
- cilvēku neticība, ka viņi ar savu līdzdalību varētu ko mainīt; bieži iedzīvotāji iesaistās tikai tad, ja tiek tieši skartas viņu privātās intereses – un parasti asu protestu, nevis apspriešanas formā;
- neefektīva sabiedriskās apspriešanas procesa organizācija, piemēram, likumdošanas prasībām atbilstīgi sludinājumi presē par sabiedrisko apspriešanu ir sausā, formālā valodā, ievietoti avizes pēdējā lapā sīkā nesalasāmā drukā.

Sabiedrības līdzdalības veicināšana

Lai veicinātu sabiedrības iesaistīšanos, jāsniedz vairāk informācijas iedzīvotājiem par šiem plānošanas procesiem, izskaidrojot to nozīmi un uzsverot katra viedokļa lietderību. Protams, to ir viegli ieteikt, bet ne tik viegli izdarīt. Teritorijas plānojumam vēlāk ir būtiska ietekme uz iedzīvotāju dzīves kvalitāti un sociālekonomisko attīstību, jo teritorijas plānojums ir pamats jebkādai darbībai ar īpašumiem un resursiem, kā arī būvniecībai. Teritorijas plānošanai būtu jānodrošina attiecīgās teritorijas attīstība, līdzsvarojot pušu intereses un attīstības tendences, un jānodrošina tiesiskā stabilitāte šīs teritorijas izmantošanā visā plānošanas periodā.

Līdzdalībai ir nozīme, ja plānošanas galarezultātu iespējams ietekmēt, nevis sabiedriskā apspriešana paliek tikai parunāšanas līmenī. Tā, piemēram, ja tiktu apspriestas attīstības alternatīvas vai pat definētas vēl citas, tad ir lielāka iespēja, ka iedzīvotāji apjautīs sava viedokļa svarīgumu un ka tas tiks ņemts vērā.

Līdzdalības process ir plašāks par vienkāršu informēšanu, jo jānotiek intensīvākai komunikācijai atsevišķu "spēlētāju" starpā, un tas nozīmē aktīvu līdzdalību. Iespējams, ka plānošanas un vides konsultanti ir savu uzdevumu augstumos vai arī plānošanas procesā vienkārši "neuzpeld" attīstības problēmjautājumi, taču viss netiek pienācīgi izdiskutēts, un bieži jau pāris gadu

pēc plānošanas beigām vai pat vēl ātrāk atklājas, ka izmantošanas noteikumi neatbilst vēlmēm vai tie ierobežo vai aizliedz darbības, kas, kopumā vērtējot, ir attīstošas un atbalstāmas. Loģisks risinājums šādos gadījumos ir teritorijas plānojuma grozījumi, bet tas ir laikietilpīgs un dārgs process, no kura varētu izvairīties vai vismaz attālināt atkārtotu plānošanu, ja pirmējās plānošanas laikā tiktu veicināta iedzīvotāju un citu pušu viedokļu integrācija tajā.

Iespējas sabiedriskās līdzdalības veicināšanai:

- atzīt, ka formālās prasības sabiedrības iesaistei nav pietiekamas, un meklēt papildrisinājumus; piemēram, apzināt potenciāli aktīvās sabiedrības mērķgrupas un plānot šo grupu iesaisti sabiedriskās apspriešanas procesos;
- nesamierināties ar sabiedrības inertumu kā normu, bet klasificēt kā problēmu un plānot risinājumus, kā to pārvarēt un ieinteresēt iedzīvotājus;
- pašvaldības aktīvāka loma sabiedriskās līdzdalības procesu veicināšanā, papildus formālajiem izvēloties neformālus un tieši viņu administratīvās teritorijas iedzīvotājiem piemērotus komunikācijas līdzekļus – interesanta noformējuma papildu publikācijas vietējā presē u.tml.;
- akcentēt piemērus, problēmas, kas varētu būt nākotnē, ja iedzīvotāji savu viedokli neizteiks;
- izvēlēties vienkāršāku un saprotamāku valodu gan apspriešanu laikā, gan rakstiskajos materiālos;
- informēt sabiedrību par tās iesaistes galarezultātu – kas ir iekļauts, integrēts plānojumā, kuri risinājumi nav akceptēti un pieņemti kā saistoši; argumentēti pamatot, kādēļ;
- apzināties, ka darbs ar sabiedrību jāveic no paša plānošanas sākuma līdz pat beigām, lai stiprinātu katra pašapziņu būt piederīgam plānošanas procesā. Process ietver ciklu: informēšana – uzklausišana – iesaistīšana – informācija. Informācijas sniegšana visa plānošanas procesa laikā – kā atgriezeniskās saites nodrošināšana.

